

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 17902

Tarih : 12.05.2026

10/4187

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye'de hemşirelerin çalışma ve yaşam koşullarının, personel planlamasının, nöbet ve fazla çalışma uygulamalarının, sağlıkta şiddetin etkilerinin, güvencesiz ve esnek çalışma modellerinin sonuçlarının, ekonomik ve özlük haklarının, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin sağlık alanındaki yansımalarının, Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın hemşirelik mesleği üzerindeki etkilerinin ve hemşirelerin sağlık politikalarının belirlenme süreçlerine katılımının bütün boyutlarıyla incelenmesi; sağlık emekçilerinin haklarının korunması ve toplumun sağlık hakkının güvence altına alınması açısından zorunlu hale gelmiştir. Bu nedenle Anayasa'nın 98'inci, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederim.

Gülüstun Kılıç Koçyiğit

Kars Milletvekili

DEM Parti Grup Başkanvekili

ÖZET GEREKÇE

12 Mayıs Hemşireler Günü; sağlık sisteminin görünmeyen yükünü taşıyan yüz binlerce hemşirenin çalışma koşullarını, maruz bırakıldıkları hak ihlallerini, sağlık politikalarının yarattığı yıkımı ve kamusal sağlık hizmetinin içine sürüklendiği çok boyutlu krizi görünür kılma günüdür. Bugün, yaşamı ayakta tutan emeğin; güvencesizliğe, değersizleştirmeye, sömürüye ve tükenmişliğe karşı sesini yükselttiği gündür.

Türkiye'de sağlık sistemi uzun yıllardır piyasacı, performans odaklı ve merkezîyetçi politikalar doğrultusunda yeniden yapılandırılmış; sağlık hizmeti kamusal bir hak olmaktan çıkarılarak kâr, verimlilik ve maliyet hesapları temelinde işletilen bir yapıya dönüştürülmüştür. "Sağlıkta Dönüşüm Programı" adı altında yürütülen politikalar, sağlık hizmetini eşit, erişilebilir ve nitelikli olmaktan uzaklaştırırken; sağlık emekçilerini ağır çalışma koşulları, performans baskısı, güvencesiz istihdam ve şiddet sarmalı içine sürüklemiştir. Bu dönüşümün en ağır sonuçlarını ise sağlık hizmetinin sürekliliğini sağlayan hemşireler yaşamaktadır.

GEREKÇE

Hemşireler; hastaların bakım, tedavi, takip ve rehabilitasyon süreçlerinin merkezinde yer alan, sağlık hizmetinin kesintisiz yürütülmesini sağlayan temel meslek grubudur. Bir bebeğin ilk nefesinden yaşamın son anına kadar insan hayatının her aşamasında bulunan hemşireler; salgınlarda, depremlerde, afetlerde ve kriz anlarında toplum sağlığını ayakta tutan asli güç olmuştur. Pandemi döneminde yaşamlarını riske atarak çalışan, ağır kayıplara rağmen sağlık hizmetini sürdüren hemşireler, sağlık sisteminin gerçek yükünü taşıyan emekçiler olarak en ön safta yer almıştır.

Ancak sağlık hizmetinin asli unsurlarından biri olmalarına rağmen hemşireler; karar alma mekanizmalarından dışlanmakta, emekleri görünmezleştirilmekte ve giderek ağırlaşan çalışma koşulları altında tükenmeye zorlanmaktadır. Bugün birçok sağlık kurumunda bir hemşire aynı anda onlarca hastaya bakım vermeye çalışmakta; uzun nöbetler, kesintisiz mesailer, personel eksikliği ve angarya çalışma biçimleri nedeniyle insanüstü bir iş yükü altında çalıştırılmaktadır. Dinlenme hakkının fiilen ortadan

kaldırıldığı, yıllık izinlerin dahi keyfi biçimde sınırlandırıldığı mevcut çalışma rejimi; hemşirelerin fiziksel, ruhsal ve sosyal yaşamını ciddi biçimde tahrip etmektedir.

Sağlıkta Dönüşüm Programı ile birlikte yaygınlaşan performans sistemi, sağlık hizmetini nitelikli bakım anlayışından uzaklaştırarak sayısal hedeflere dayalı bir yapıya dönüştürmüştür. Hemşireler, hastaya ayrılması gereken zamanı azaltan, bakım hizmetini nicelik üzerinden değerlendiren ve emeği değersizleştiren bu sistem içerisinde çalışmaya zorlanmaktadır. Güvencesiz, esnek ve parçalı istihdam biçimleri çalışma barışını bozmakta; düşük ücret politikaları ve emekliliğe yansımayan ödemeler nedeniyle hemşireler giderek yoksullaşmaktadır. Mesleki yetkinliklerine rağmen liyakatten uzak yönetim anlayışı nedeniyle karar süreçlerinden dışlanmaları ise demokratik katılım hakkının ihlali niteliği taşımaktadır.

Öte yandan sağlık alanındaki sorunlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden bağımsız değildir. Hemşirelik mesleği büyük ölçüde kadın emeğine dayanmakta; bu nedenle kadın emeğinin tarihsel olarak değersizleştirilmesi sağlık alanında da yeniden üretilmektedir. Bakım emeğini "fedakârlık", "şefkat" ve "kutsallık" söylemleri üzerinden görünmezleştiren anlayış; hemşirelerin düşük ücretlerle, güvencesiz koşullarda ve yoğun sömürü altında çalıştırılmasını meşrulaştırmaktadır. Kadın sağlık emekçileri hem emek sömürüsüne hem de patriyarkal çalışma rejiminin yarattığı çok yönlü eşitsizliklere maruz bırakılmaktadır.

Bunun yanında sağlıkta şiddet, hemşirelerin en temel sorunlarından biri haline gelmiştir. Sağlık hizmetindeki yapısal sorunların sorumluluğu sağlık emekçilerine yüklenirken; hemşireler fiziksel, sözlü ve psikolojik şiddetin en görünür mağdurlarından biri olmaktadır. Etkili ve caydırıcı politikaların hayata geçirilmemesi, sağlık kurumlarında güvenli çalışma ortamlarının oluşturulmaması ve şiddeti besleyen sağlık politikalarının sürdürülmesi, sorunu her geçen gün daha da derinleştirmektedir.

Hemşirelerin yaşadığı sorunlar yalnızca bir meslek grubunun sorunu değildir. Yetersiz hemşire istihdamı, ağır iş yükü ve tükenmişlik; doğrudan hasta güvenliğini, bakım kalitesini ve toplumun sağlık hakkını tehdit etmektedir. Bir hemşirenin aynı anda çok sayıda hastaya bakım vermek zorunda bırakılması; nitelikli sağlık hizmetini imkânsız

hale getirmekte, önlelenebilir riskleri artırmakta ve sağlık hizmetini insan onuruna aykırı bir noktaya sürüklemektedir. Nitekim uluslararası bilimsel çalışmalar, yeterli hemşire istihdamının ölüm oranlarını azalttığını, hasta güvenliğini artırdığını ve sağlık sistemlerini güçlendirdiğini açık biçimde ortaya koymaktadır.

Bugün Türkiye’de çok sayıda hemşire mesleğini bırakmayı, yurtdışına gitmeyi ya da sağlık alanından tamamen ayrılmayı düşünmektedir. Bunun temel nedeni yalnızca ekonomik sorunlar değil; değersizleştirme, tükenmişlik, güvencesizlik ve insanlık dışı çalışma koşullarıdır. Pandemi sürecinde yaşanan ağır travmalar, artan meslek hastalıkları, psikolojik yıkım ve intihar vakaları dahi kapsamlı biçimde araştırılmamış; sağlık emekçilerinin talepleri karşılanmamıştır. Deprem, salgın ve afet süreçlerinde sağlık hizmetinin sürdürülebilirliğini sağlayan hemşirelerin çalışma ve yaşam koşullarına ilişkin kalıcı ve bütünlüklü politikalar geliştirilmemiştir.

Uluslararası Hemşireler Konseyi’nin (ICN) “Hemşireleri Güçlendirmek, Sağlığı Güçlendirmektir” teması da açık biçimde göstermektedir ki; hemşirelerin emeğini, haklarını ve çalışma koşullarını güçlendirmeyen hiçbir sağlık sistemi sürdürülebilir değildir. Hemşirelerin tükenmesi, sağlık sisteminin tükenmesi anlamına gelmektedir.

Anayasa’nın 17’nci maddesi yaşam hakkını, 49’uncu maddesi çalışanların korunmasını, 56’ncı maddesi ise herkesin sağlıklı yaşam hakkını güvence altına almaktadır. Sağlık hizmetinin temel unsurlarından biri olan hemşirelerin insan onuruna yaraşır koşullarda çalışmasının sağlanması yalnızca çalışma yaşamına ilişkin bir mesele değil; doğrudan doğruya toplumun sağlık hakkının korunmasının da gereğidir. Bu nedenle hemşirelerin çalışma koşullarının, özlük haklarının, sağlıkta şiddetin, personel yetersizliğinin, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ve sağlıkta dönüşüm politikalarının yarattığı sonuçların bütün boyutlarıyla araştırılması toplumsal ve kamusal bir zorunluluk haline gelmiştir.

Bu nedenle;

- Türkiye’de hemşirelerin çalışma koşullarının,
- Hemşire açığının ve personel planlamasının,
- Nöbet sistemlerinin ve fazla çalışma uygulamalarının,

- Sağlıkta Şiddetin hemşireler üzerindeki etkilerinin,
- Güvencesiz ve esnek çalışma modellerinin sonuçlarının,
- Hemşirelerin ekonomik, sosyal ve özlük haklarının,
- Kadın emeği sömürüsü ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin sağlık alanındaki etkilerinin,
- Tükenmişlik, psikolojik yıkım ve artan meslekten ayrılma eğilimlerinin,
- Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın hemşirelik mesleğine etkilerinin,
- Hemşirelerin sağlık politikalarının belirlenme süreçlerine katılımının

bütün boyutlarıyla araştırılması; hem sağlık emekçilerinin haklarının korunması hem de toplumun nitelikli sağlık hizmetine eriŐim hakkının güvence altına alınması açısından zorunlu hale gelmiştir. Bu nedenle Meclis Araştırması açılması gerekmektedir.